

UNIVERSITATEA “BABEȘ-BOLYAI”, CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE LITERE

TEZĂ DE DOCTORAT

**INTERACȚIUNE ȘI PERSUASIUNE ÎN DEZBATEREA
ELECTORALĂ TELEVIZATĂ**

Scena politică română, franceză și americană

REZUMAT

Conducător științific:

Prof. Univ. Dr. Ligia-Stela Florea

Doctorand:

Mihaela-Anca Crișan

Cluj-Napoca

2011

CUPRINS

INTRODUCERE / 7

PRIMA PARTE – CADRU TEORETIC ȘI METODOLOGIC / 13

Introducere / 15

I. Analiza discursului – perspectiva pragmatico - enunțiativă / 16

II. Analiza discursului mediatic ca mod de structurare a spațiului public și de punere în scenă a evenimentului (Charaudeau 2005 a, b) / 20

III. Pragmatica interacțiunilor verbale – concepte și metode / 25

IV. Teoriile argumentației / 31

IV.1 Perspective retorice / 31

IV.2 Perspective logice / 33

IV.3 Perspective pragmatice / 35

IV.4 Analiza argumentativă a discursului (Amossy 2010) / 38

IV.5 Dincolo de verbal; importanța unei analize a materialului semiotic paraverbal și non verbal pus în serviciul persuasiunii / 42

V. Analiza paraverbalului și non verbalului – cadru metodologic / 43

V.1 Materialul semiotic paraverbal și parametrii intonativi / 43

V.2 Materialul semiotic non verbal / 45

Concluzii / 48

PARTEA A DOUA – DEZBATEREA ELECTORALĂ TELEVIZATĂ. CADRU GENERIC ȘI INSTITUȚIONAL / 49

Introducere / 51

CAPITOLUL I Dezbaterea electorală televizată – un gen eterogen / 53

I.1 Dezbaterea electorală televizată ca gen mediatic al evenimentului provocat/53

I.2 Dezbaterea electorală televizată ca tip de interacțiune / 59

I.3 Dezbaterea electorală televizată ca tip de comunicare politică / 70

CAPITOLUL II Cadrul instituțional al dezbaterilor electorale televizate – scena politică romană, franceză și americană / 74

II.1 Funcționarea sistemului mass-media sub constrângere. Legislație, concurență și deontologie / 74

II.2 Sistemul mass-media și alegerile în Franța, în Statele Unite și în România/76

II.3 Tradiția dezbaterilor electorale televizate / 81

Concluzii / 84

PARTEA A TREIA – ANALIZA FORMATULUI DEZBATERILOR ELECTORALE ȘI A COMPORTAMENTULUI COMUNICATIV AL CANDIDAȚILOR / 87

CAPITOLUL I Prezentarea corpusului și a grilei de analiză / 89

I.1 Corpusul / 89

I.1.1 Alegerea corpusului și a temei propuse / 89

I.1.2 Structura corpusului / 90

I.2 Parametrii de analiză / 92

I.3 Convenții de transcriere / 93

CAPITOLUL II Scena politică americană. Dezbaterile B. Obama – J. McCain (2008) / 95

II.1 Analiza formatului celor trei dezbateri americane / 95

II.1.1 Cadrul contextual / 96

II.1.2 Structurarea tematică / 104

II.1.3 Dinamica interacțională / 107

II.2 Analiza comportamentului comunicativ al candidaților americani / 109

II.2.1 Comportamentul interlocutiv al candidaților americani / 109

II.2.1.1 Prima dezbatere americană / 110

II.2.1.1.1 Intersincronizarea argumentativă / 110

II.2.1.1.2 Construirea relației interpersonale / 118

II.2.1.2 A doua dezbatere americană / 126

II.2.1.2.1 Intersincronizarea argumentativă / 126

II.2.1.2.2 Construirea relației interpersonale / 131

II.2.1.3 A treia dezbatere americană / 137

II.2.1.3.1 Intersincronizarea argumentativă / 137

II.2.1.3.2 Construirea relației interpersonale / 143

II.2.2 Comportamentul monolocutiv al candidaților americani / 148

II.2.2.1 Prima dezbatere americană / 149

II.2.2.1 A doua dezbatere americană / 155

II.2.2.3 A treia dezbatere americană / 160

Concluzii / 171

CAPITOLUL III Scena politică franceză. Dezbaterile N. Sarkozy – S. Royal (2007) / 173

III.1 Analiza formatului dezbaterii franceze / 173

III.1.1 Cadrul contextual / 174

III.1.2 Structurarea tematică / 178

III.1.3 Dinamica interacțională / 182

III.2 Analiza comportamentului comunicativ al candidaților francezi / 184

III.2.1 Comportamentul interlocutiv al candidaților francezi / 185

III.2.1.1 Intersincronizarea argumentativă / 185

III.2.1.2 Construirea relației interpersonale / 195

III.2.2 Comportamentul monolocutiv al candidaților francezi / 205

Concluzii / 219

CAPITOLUL IV Scena politică românească. Dezbaterile T. Băsescu – A. Năstase (2004) et T. Băsescu – M. Geoană (2009) / 222

IV.1 Analiza formatului dezbaterilor românești / 222

IV.1.1 Dezbaterile T. Băsescu – A. Năstase / 222

IV.1.1.1 Cadrul contextual / 223

IV.1.1.2 Structurarea tematică / 226

IV.1.1.3 Dinamica interacțională / 230

IV.1.2 Dezbaterile T. Băsescu – M. Geoană / 230

IV.1.2.1 Cadrul contextual / 231

IV.1.2.2 Structurarea tematică / 237

IV.1.2.3 Dinamica interacțională / 242

IV.2 Analiza comportamentului comunicativ al candidaților români / 243

IV.2.1 Comportamentul interlocutiv al candidaților români / 243

IV.2.1.1 Dezbaterile T. Băsescu – A. Năstase / 243

IV.2.1.1.1 Intersincronizarea argumentativă / 243

IV.2.1.1.2 Construirea relației interpersonale / 251

IV.2.1.2 Dezbaterile T. Băsescu – M. Geoană / 259

IV.2.1.2.1 Intersincronizarea argumentativă / 259

IV.2.1.2.2 Construirea relației interpersonale / 264

IV.2.2 Comportamentul monolocutiv al candidaților români / 275

IV.2.2.1 Dezbaterile T. Băsescu – A. Năstase / 275

Concluzii / 289

CONCLUZII / 292

BIBLIOGRAFIE / 300

ANEXE / 308

Mots-clé: dezbateră electorală televizată, comunicare mediatică, persuasiune, interacțiuni verbale, retorică, argumentație, pragmatică, analiza discursului, discurs electoral, dispozitiv mediatic, intonație, gest, ethos, logos, pathos, format de televiziune, structurarea spațiului mediatic, cadru instituțional, gen mediatic

REZUMAT

Această teză aduce în discuție un gen mediatic de televiziune – dezbateră electorală televizată – mai exact o variantă a acestui gen, numită în Franța „*le débat télévisé d'entre-deux-tours*” (dezbateră televizată dintre cele două tururi). Este vorba despre confruntarea finală dintre candidații înscriși în cursa electorală pentru alegerile prezidențiale, un eveniment mediatic devenit deja tradiție în țările democratice.

Plasând acest gen mediatic în centrul demersului meu, primul **obiectiv** pe care mi l-am fixat a fost să disting specificitatea sa generică și instituțională, ținând cont de variantele pe care le înregistrează în trei spații naționale și culturale: în Franța, în Statele-Unite și în România. Având în vedere faptul că acest gen mediatic presupune o importantă componentă argumentativă, mi-am propus în al doilea rând să analizez felul în care candidații prezidențiali își adaptează strategiile de persuasiune în funcție de constrângerile generice și instituționale impuse de tradiția fiecăreia dintre cele trei țări.

Titlul tezei mele vizează un aspect definitoriu al dezbaterii electorale televizate, înțeleasă ca interacțiune argumentativă. Este vorba despre activitatea de a argumenta dialogând, ale cărei variații mi-am propus să le analizez în funcție de constrângerile generice și instituționale impuse de cele trei culturi conversaționale : franceză, americană și română.

Corpusul pe care întreaga analiză se bazează este alcătuit din patru dezbateri electorale desfășurate în Franța în 2007, între Nicolas Sarkozy și Ségolène Royal, în Statele-Unite în 2008, între Barack Obama și John McCain și în România în 2004 și în 2009, avându-

i ca protagoniști în prima fază pe Traian Băsescu și pe Adrian Năstase și ulterior pe Traian Băsescu și pe Mircea Geoană. Alegerea corpusului a fost determinată pe de o parte de criteriul cronologic, iar pe de altă parte de intenția de a defini specificitatea dezbaterilor electorale românești în raport cu modelele americane și franceze.

Pentru a atinge cele două obiective enunțate mai sus, am împrumutat conceptele și metodele mai multor direcții de cercetare (*pragmatica interacțiunilor verbale* a lui C. Kerbrat-Orecchioni, *analiza argumentativă a discursului* a lui R. Amossy și *perspectiva semiotico-discursivă asupra comunicării mediatice* a lui P. Charaudeau), care își fixează toate drept cadru de referință general analiza discursului, mai exact, perspectiva pragmatico-enunțativă propusă de școala franceză de analiza discursului. Pentru a-mi adapta și mai bine demersul specificității corpusului ales, care este de natură audio-vizuală, am împrumutat instrumente de analiză și de la alte discipline, precum semiotica gesturilor și gramatica intonativă. Acestea mi-au permis să realizez o analiză mult mai amplă a strategiilor persuasive, incluzând și elementele ce țin de paraverbal și de non verbal.

PRIMA PARTE: CADRU TEORETIC ȘI METODOLOGIC

Prima parte a tezei propune o imagine de ansamblu a principalelor direcții teoretice care îmi ghidează demersul. Cum am precizat deja, întreaga mea cercetare își fixează drept cadru teoretic general analiza discursului, mai exact, **perspectiva pragmatico-enunțativă propusă de școala franceză de analiza discursului**, al cărui reprezentant de marcă este Dominique Mainqueneau. Această direcție de cercetare se sprijină pe conceptele și pe metodele analizei lingvistice dar abordează textele ca formațiuni discursive produse în cadrul unei instituții, într-un context social-istoric bine determinat și a căror identitate se definește numai în relație cu alte formațiuni discursive în și prin interdiscurs.

În vederea atingerii primului obiectiv impus acestui demers, ce vizează punerea în evidență a specificității generice și instituționale a dezbaterilor electorale televizate, am dublat această perspectivă pragmatico-enunțativă din analiza discursului cu o **abordare semiotico-discursivă a comunicării mediatice**, elaborată de Patrick Charaudeau (2005 a, b). Folosind conceptele acestei noi direcții teoretice, am încercat să scot în evidență felul în care dezbaterile electorale televizate pun în prezență două contracte de comunicare interdependente: contractul de comunicare mediativ și contractul de comunicare politic.

În ceea ce privește cel de-al doilea obiectiv al tezei mele, analiza strategiilor de persuasiune, am considerat necesar să fac o incursiune în vastul domeniu al argumentației.

După ce am trecut în revistă principalele teorii ale argumentației (Aristotel, Perelman, Toulmin, Grize, van Eemeren, Ducrot, Moeschler, Plantin), am explicat de ce **analiza argumentativă a discursului**, propusă de Ruth Amossy (2010) oferă demersului meu conceptele și metodele cele mai potrivite. Este o teorie integrativă, care exploatează perspectivele retorice, logice și pragmatice asupra argumentației și care reușește să distingă între „dimensiunea argumentativă” inerentă a discursului și „orientarea argumentativă”, care presupune strategii de persuasiune susținute de o intenționalitate explicită (cum este cazul dezbaterii electorale). În plus, această teorie elimină bariera dintre mijloacele logice și afective ale argumentației și arată că „persuader” și „convaincre” nu reprezintă atitudini divergente.

Pragmatica interacțiunilor verbale reprezintă o altă direcție de cercetare pe care teza mea a exploatat-o din plin. Conceptele și metodele propuse de C. Kerbrat-Orecchioni (1995, 1998) mi-au permis pe de o parte să analizez cadrul contextual al celor patru dezbateri și pe de altă parte să realizez o analiză a strategiilor de persuasiune manifeste într-o interacțiune argumentativă, având în vedere faptul că majoritatea teoriilor argumentației se concentrează pe discursurile monolocutive.

În final, pentru a reuși să perfectez o analiză a persuasiunii completă, am introdus de asemenea în acest capitol teoretic și metodologic instrumentele necesare pentru redarea elementelor paraverbale și non verbale. În ceea ce privește paraverbalul, m-am servit de parametrii intonativi împrumutați din lucrările lui D. Bouvet și M.-A. Morel (2004), iar pentru a descrie nivelul gestual, am utilizat conceptele propuse de G. Calbris (2004).

PARTEA A DOUA: DEZBATEREA ELECTORALĂ TELEVIZATĂ. CADRU GENERIC ȘI INSTITUȚIONAL

În a doua parte a tezei am realizat o analiză a cadrului generic și instituțional al dezbaterilor electorale televizate, pentru că, la fel ca R. Amossy (2010), consider că analiza unei secvențe argumentative trebuie să țină cont și de constrângerile impuse de apartenența sa la un gen discursiv și la un spațiu social și instituțional.

Capitolul I Dezbaterea electorală televizată – un gen eterogen

În ceea ce privește conceptualizarea generică a dezbaterii electorale televizate, am luat în considerare trei aspecte constitutive: faptul că avem de-a face în același timp cu un tip de interacțiune, cu o construcție mediatică și cu un tip de comunicare politică.

Pentru a realiza analiza interacțională a acestui gen mediatic, am folosit drept parametru ceea ce C. Kerbrat-Orecchioni (1995) numește „componentele de bază ale interacțiunii”: cadrul contextual, materialul semiotic și ansamblul de reguli care ghidează desfășurarea interacțiunii. Analiza mea a vizat de asemenea importanta componentă argumentativă pe care, din punct de vedere interacțional dezbaterile o presupune. Pentru a pune în evidență orientarea argumentativă inerentă ce caracterizează acest tip de interacțiune, m-am servit și de abordarea lui Plantin (1995 a, b et 1996) asupra argumentației, care consideră că aceasta derivă dintr-un conflict sau dintr-o contradicție.

Descrierea dezbaterii electorale televizate ca tip de construcție mediatică și ca tip de comunicare politică a fost efectuată cu ajutorul conceptelor propuse de Charaudeau (2005 a, b). Scopul meu a fost de a scoate în evidență modul în care contractul de comunicare mediatic și contractul de comunicare politic funcționează în interdependență, având în vedere faptul că punerea în scenă a discursului politic, este aproape în întregime dependentă de dispozitivul mediatic.

Capitolul al II-lea Cadrul instituțional al dezbaterilor electorale televizate – scena politică română, franceză și americană

Al doilea capitol al acestei părți a fost rezervat descrierii cadrului instituțional ce caracterizează organizarea dezbaterilor electorale televizate pe cele trei scene politice: română, franceză și americană.

Acest demers a presupus trei etape succesive. În primul rând am încercat să descriu funcționarea sistemului mass-media, punând accentul pe instanțele care asumă activitatea de reglaj: piața, cu principiile sale de concurență, legislația și deontologia. În al doilea rând am analizat condițiile socio-politice care determină funcționarea sistemului mass-media în timpul alegerilor în cele trei spații naționale și culturale menționate. Ultimul obiectiv al acestui capitol a fost să prezint tradiția organizării dezbaterilor electorale prezidențiale în Franța, în Statele-Unite și în România.

PARTEA A TREIA : ANALIZA FORMATULUI DEZBATERILOR ELECTORALE ȘI A COMPORTAMENTULUI COMUNICATIV AL CANDIDAȚILOR

Cea de-a treia parte a tezei mele – analiza de corpus – este cea mai amplă. Am pornit de la premisa că, într-o dezbateri electorală televizată, strategiile de persuasiune elaborate de candidații prezidențiali sunt rezultatul unui dublu proces de adaptare. Pe de o parte aceștia

trebuie să se adapteze contextului generic și instituțional al dezbaterii, pe de altă parte ei trebuie să-și elaboreze discursul în funcție de argumentele și contra-argumentele aduse de partea adversă. În consecință, putem vorbi despre existența unor strategii de persuasiune aflate sub o constrângere dublă.

Capitolul I Prezentarea corpusului și a grilei de analiză

În primul capitol al acestei părți am realizat mai întâi o prezentare a corpusului, insistând asupra structurii sale, precum și asupra criteriilor care au determinat alegerea sa și în consecință alegerea temei întregului demers.

În a doua fază am prezentat etapele acestui demers, precum și metodele și parametrii de analiză.

Drept urmare, în acest capitol introductiv am explicat care sunt etapele pe care le-am urmărit în analiza fiecărei dezbateri în parte. În primul rând am analizat **formatul** dezbaterilor, făcând referință la cadrul contextual, la structurarea tematică și la dinamica interacțională. În ceea ce privește cadrul contextual, am utilizat parametrii propuși de C. Kerbrat-Orecchioni (1995). Este vorba despre „*site*” (la acest nivel am insistat și asupra structurării spațiului mediatic proprie fiecărei dezbateri), despre participanți, în cazul cărora am analizat și ethos-ul prealabil și despre schema participativă.

În al doilea rând, analiza mea s-a centrat pe comportamentul comunicativ al fiecărui candidat. Am precizat totuși, încă de la început, că nu mi-am propus să descriu profilul discursiv al candidaților prezidențiali, ci să observ care sunt strategiile de persuasiune favorizate de fiecare variantă de dezbateri. Ulterior am urmărit și felul în care candidații se adaptează constrângerilor impuse de dezbateri la care participă.

Am structurat această parte a analizei în funcție de un aspect care mi-a atras atenția încă de la primele tentative de a distinge specificitatea generică a acestei variante de dezbateri electorală televizată. Este vorba despre faptul că acest gen de confruntare electorală permite două tipuri de comportament comunicativ. Am remarcat pe de o parte un comportament interlocutiv, care se manifestă în situațiile înscrise în desfășurătorul dezbaterii în care moderatorul le oferă candidaților șansa de a dialoga liber, sau, în situațiile de dialog polemic pe care candidații și le oferă ei înșiși, ignorând „regulile jocului”. Pe de altă parte am remarcat și un comportament monolocutiv, manifest în secvențele de monolocuție alocutivă, pe care formatul dezbaterii li le oferă candidaților pentru a-și expune programele politice.

În ceea ce privește **nivelul interlocutiv**, mi-am propus să analizez două fenomene a căror funcționare este interdependentă: intersincronizarea argumentativă, mai exact, felul în care demersurile argumentative ale celor doi candidați se întrepătrund și construirea relației interpersonale. La nivel relațional, considerând că axa verticală subordonează în cazul dezbaterilor electorale funcționarea celorlalte două axe, am analizat felul în care cei doi candidați încearcă să ocupe o poziție dominantă față de adversarul lor. Pentru a pune în evidență acest raport de dominație, am insistat pentru fiecare dezbaterie în parte asupra mărcilor localizate la nivelul alternanței schimbului de replici, la nivelul actelor de vorbire și la nivelul termenilor de adresare.

În ceea ce privește **nivelul monolocutiv**, m-a interesat mai ales felul în care cei doi candidați exploatează intervalul de timp pe care formatul fiecărei dezbateri li-l pune la dispoziție pentru a monologa, protejându-le astfel intervențiile împotriva întreruperilor din partea adversarului. În primul rând mi-am propus să observ dacă durata intervențiilor monolocutive, care este impusă prin regulile fiecărei dezbateri, influențează complexitatea demersurilor argumentative. La acest nivel de analiză am acordat atenție și felului în care candidații repartizează în discursurile lor cele trei strategii clasice: logos, ethos, pathos pentru a câștiga adeviziunea electoratului.

Analiza fiecărei dezbateri a fost deci concepută ca o monografie structurată pe două paliere: analiza formatului și analiza comportamentului comunicativ al candidaților.

Capitolul al II-lea Scena politică americană. Dezbaterile B. Obama – J. McCain (2008)

Analiza celor trei dezbateri electorale televizate desfășurate în Statele-Unite în 2008, avându-i ca protagoniști pe cei doi senatori Barack Obama și John McCain mi-a permis să observ că dezbaterile în stil american opune doi poli de discuție: candidații și animatorul, care sunt plasați mereu față în față. Această structurare a spațiului mediatic determină tendința candidaților de a se angaja într-un schimb de replici direct cu jurnalistul și într-un schimb de replici „lateralizat” cu adversarul politic.

În plus, din punct de vedere structural, am observat că dezbaterile americane fac o distincție netă între secvențele monolocutive, în care candidații au șansa de a se exprima timp de două minute fără a fi întreruși și secvențele rezervate discuțiilor.

Aceste aspecte, care țin de formatul dezbaterilor de tip american, determină câteva efecte vizibile la nivelul comportamentului comunicativ al candidaților în general și la nivelul strategiilor de persuasiune în particular.

În ceea ce privește intersincronizarea argumentativă, am observat că în dezbaterile americane schimburile de replici directe între cei doi candidați sunt destul de rare, chiar și în etapele rezervate discuțiilor. Deoarece alternanța schimburilor de replici este gestionată în întregime de moderator, candidații americani nu sunt nevoiți să lupte pentru a câștiga sau pentru a păstra dreptul la replică. În plus, aceștia dau dovadă de o mare disciplină interacțională: nu-și întrerup adversarul pentru a aduce un contra-argument sau pentru a reacționa la un act „amenințător”, ci își așteaptă rândul pentru a face toate acestea. În consecință, se poate spune că în dezbaterile americane comportamentul monolocutiv este dominant, chiar și în etapele rezervate discuțiilor.

În ceea ce privește construirea relației interpersonale, am analizat mărcile localizate la nivel verbal, non verbal și paraverbal. În cazul fiecărei dezbateri în parte m-a interesat felul în care candidații încearcă să ocupe o „poziție înaltă” pe axa relației verticale. Ca și remarcă generală, aș putea spune că la nivel relațional am constatat o contradicție între superioritatea afișată de McCain, ce derivă din ethos-ul prealabil al acestuia și superioritatea binevoitoare dovedită de Obama, care se manifestă la nivel verbal, paraverbal și non verbal.

La nivelul comportamentului monolocutiv, care este dominant în toate cele trei dezbateri americane, am remarcat pe de o parte că formatul acestor dezbateri oferă candidaților un interval de timp destul de lung pentru ca aceștia să poată dezvolta ample secvențe argumentative. Pe de altă parte am observat că cei doi candidați exploatează în mod diferit latitudinile oferite de formatul dezbaterilor și că, în cele două minute pe care le au la dispoziție, unul insistă pe construirea ethos-ului propriu și pe descalificarea adversarului, iar celălalt e interesat mai degrabă de felul în care își prezintă programul electoral.

Capitolul al III-lea Scena politică franceză. Dezbateri N. Sarkozy – S. Royal (2007)

Analizând dezbateri electorale care s-a desfășurat în Franța în mai 2007, avându-i ca protagoniști pe cei doi candidați prezidențiali Nicolas Sarkozy și Ségolène Royal, am descoperit o nouă concepție a dezbaterilor electorale televizate, specifică culturii conversaționale franceze.

Spre deosebire de dezbaterile americane care îi plasează pe candidați într-o poziție „lateralizată” („côte-à-côte”), având în fața lor moderatorul, care este de obicei și interlocutorul preferat al acestora, dezbaterile franceze îi poziționează pe candidați față în față. Această structurare a spațiului mediatic influențează mult dinamica interacțională. Dacă în dezbaterile americane schimburile de replici „lateralizate” reprezentau norma, în dezbaterile franceze circuitul discursiv se localizează între cei doi candidați.

În ceea ce privește structurarea dezbaterii franceze, am observat că desfășurătorul acesteia nu separă secvențele monolocutive de secvențele interlocutive, cum se întâmplă în cazul dezbaterilor americane. Aș putea spune chiar că dezbaterile franceze dau dovadă de o veritabilă dezorganizare structurală.

Toate aceste aspecte care țin de formatul dezbaterii franceze înregistrează consecințe vizibile la nivelul comportamentului comunicativ manifestat de cei doi candidați prezidențiali.

În ceea ce privește comportamentul interlocutiv, am observat că, spre deosebire de dezbaterile americane, fenomenul de intersincronizare este mult mai bine reprezentat în dezbaterile franceze. În această dezbateri alternanța schimburilor de replici nu mai este administrată de moderator, având în vedere faptul că aceștia nu-și alocă decât rolul de a asigura egalitatea între cei doi candidați în ceea ce privește durata totală a luărilor de cuvânt. În consecință, candidații francezi trebuie să-și asigure ei înșiși intersincronizarea argumentativă, negociindu-și luările de cuvânt și străduindu-se să le păstreze. Acest aspect influențează vizibil structurarea argumentativă a intervențiilor lor. Spre deosebire de dezbaterile americane, unde candidații erau stăpâni pe timpul alocat fiecărei intervenții, unde întreruperile nu reprezentau o practică frecventă, în dezbaterile franceze intervențiile candidaților sunt „agresate” de întreruperile adversarului politic, care este dornic de a aduce un contra-argument sau de a contracara o acuzație.

Ca și în cazul dezbaterilor americane, pentru a analiza construirea relației interpersonale, am insistat asupra axei verticale, mai precis asupra mărcilor ierarhice localizate la nivel verbal, paraverbal și non verbal. Analiza dezbaterii franceze mi-a permis să observ că Sarkozy se arată superior mai ales la nivel verbal (își domină contra-candidata la nivelul alternanței de replici, la nivelul actelor de vorbire și la nivelul termenilor de adresare) și paraverbal (voce calmă, ritm lent, tonalitate aparent conciliantă), în timp ce S. Royal își domină adversarul mai ales la nivel vizual.

Dacă în dezbaterile americane comportamentul monolocutiv al candidaților era dominant, acesta nu este deloc favorizat de formatul adoptat pentru dezbaterile franceze. Cu excepția secvenței finale, în care fiecare candidat dispune de trei minute pentru a-și „recita” concluziile, nu există nicio regulă care să le garanteze candidaților francezi dreptul de a vorbi fără a fi întreruși. Am remarcat că această instabilitate interacțională determină o dominație a argumentării emoționale asupra argumentării raționale și o de structurare vizibilă a în lăntuirii logice de argumente.

Capitolul al IV-lea Scena politică românească: dezbaterile T. Băsescu – A. Năstase (2004) și T. Băsescu – M. Geoană (2009)

Analiza dezbaterilor electorale desfășurate în România în 2004 și în 2009 pune în evidență o conceptualizare diferită a acestui gen mediatic de ceea ce am putut observa pe scena politică franceză și americană.

Produse la intersecția dintre un univers mediatic și un univers politic care mai poartă încă urmele experienței comuniste, cele două dezbateri electorale dovedesc faptul că în practica românească, acest gen mediatic nu și-a stabilit încă normele de realizare. În consecință, am descoperit pe de o parte anumite diferențe între cele două dezbateri românești, mai ales la nivelul cadrului contextual și pe de altă parte asemănări la nivelul schemei participative și a structurării tematice.

Am observat de asemenea influența exercitată asupra acestui gen mediatic de televiziune de modelul american, mai ales la nivelul structurării spațiului mediatic, dar și asemănări cu dezbaterile franceze, din punctul de vedere al dinamicii interacționale.

În ceea ce privește structurarea dezbaterilor românești, am observat o evoluție de la una la cealaltă. Dacă dezbaterile Băsescu – Năstase erau destul de dezorganizate, în sensul că regulile de alternanță și rolurile interlocutive nu sunt bine determinate, în dezbaterile Băsescu – Geoană moderatorul se implică activ îndemnând mereu candidații să respecte regulile impuse de formatul dezbaterii.

Ca și în cazul analizelor precedente, am observat că toate aceste aspecte ce definesc formatul dezbaterilor românești influențează comportamentul comunicativ al candidaților.

Fenomenul de intersincronizare argumentativă se manifestă în mod diferit în cele două dezbateri românești, din cauza constrângerilor impuse de formatul fiecăreia dintre ele. Astfel, formatul dezbaterii Băsescu – Năstase nu le oferă candidaților șansa de a se angaja în schimburi directe de replici. În consecință, fenomenul de intersincronizare este observabil doar în rarele episoade polemice în care candidații se angajează sfidând regulile dezbaterii. În

schimb, formatul dezbaterii Băsescu – Geoană favorizează dialogul dintre cei doi candidați iar prin analiza câtorva secvențe extrase din dezbateri am pus în evidență felul în care lupta pentru a câștiga dreptul la replică destructurează demersurile argumentative ale celor doi candidați.

În ceea ce privește construirea relației interpersonale a celor doi candidați, am remarcat faptul că dezbaterile românești îi acordă o importanță deosebită. Există etape înscrise în desfășurătorul dezbaterilor românești care nu vizează decât acest nivel relațional al confruntării electorale: este vorba despre momentele în care candidații trebuie să-și adreseze unul altuia întrebări sau în care trebuie să-și ofere cadouri. Exploatarea acestei relații interpersonale reprezintă după părerea mea specificitatea dezbaterilor electorale televizate românești. Acest aspect este important nu doar din cauza aspectului său spectacular, care satisface nevoia de captare proprie instanței mediatice dar și deoarece concurența ce caracterizează relația celor doi candidați reușește să mascheze absența unui veritabil conflict ideologic între aceștia.

Comportamentul monolocutiv al candidaților români este la rândul său influențat de constrângerile impuse de formatul celor două dezbateri. Dacă dezbaterile din 2004 este structurată ca o serie de intervenții monolocutive produse pe rând de cei doi candidați prezidențiali, dezbaterile din 2009 alternează secvențele monolocutive cu cele interlocutive. În plus, este de remarcat faptul că prelungirea intervalului rezervat intervențiilor monolocutive de la un minut și jumătate în prima dezbateri la două minute în a doua, are efecte la nivelul organizării argumentative. În consecință, demersurile argumentative sunt mai ample și mai bine structurate în dezbaterile din 2009 față de dezbaterile din 2004.

CONCLUZII

Consider că acest demers a reușit să ilustreze trăsăturile distinctive a trei concepții asupra democrației audio-vizuale – cazul Franței, al Statelor-Unite ale Americii și al României- așa cum sunt ele reflectate de un gen mediatic de televiziune – dezbaterile electorale, sau „le débat d’entre-deux-tours” (dezbaterile dintre cele două tururi de scrutin), conform terminologiei franceze.

Având în vedere faptul că de la început mi-am propus două obiective, concluziile tezei mele au fost structurate pe două paliere.

1. Primul obiectiv urmărit a fost acela de a deosebi specificitatea generică și instituțională a dezbaterii electorale televizate, ținând cont de variantele pe care aceasta le înregistrează în cele trei spații naționale și culturale menționate mai sus.

În ceea ce privește analiza generică, am respectat trei aspecte constitutive ale dezbaterii electorale televizate, care m-au determinat să o consider un gen eterogen. Este vorba despre faptul că avem de-a face în același timp cu un tip de interacțiune, cu o construcție mediatică și cu un tip de comunicare politică. Efectuată din perspectiva persuasiunii, această analiză generică mi-a permis să constat faptul că dezbaterile electorale cuprind două nivele argumentative. Pe de o parte argumentația reprezintă o componentă inerentă a dezbaterii ca tip de interacțiune. Ea se manifestă drept consecință a conflictului de idei care se află la originea oricărei dezbateri. Pe de altă parte, discursul electoral în general presupune o orientare argumentativă evidentă, având în vedere faptul că scenariul său presupune existența unui actor politic care, în dorința de a se legitima drept leader politic, încearcă să obțină adeziunea poporului.

Esențial însă pentru înțelegerea funcționării dezbaterii electorale televizate este faptul că aceste două nivele argumentative sunt articulate de instanța mediatică, ce oferă un spațiu de întâlnire pentru „instanța cetățenească” și „instanța politică”. Această instanță mediatică funcționează însă respectând două orientări contradictorii: de informare și de captare. Din acest motiv ea transformă uneori dezbaterile în spectacol, transformând logica sa deliberativă în logică teatrală.

În ceea ce privește analiza cadrului instituțional ce caracterizează organizarea dezbaterii electorale televizate, aceasta mi-a permis să descopăr instanțele care își asumă responsabilitatea și care reglează funcționarea acestui gen mediatic de televiziune. Am înțeles de asemenea, că o astfel de confruntare electorală presupune o importantă miză de influență socială, care este strict reglată de constrângeri comerciale, legislative și deontologice.

Analizând în detaliu aceste trei tipuri de constrângeri, așa cum se manifestă ele în cele trei spații naționale și culturale alese, am putut constata faptul că avem de-a face cu trei universuri mediatice distincte: primul, subordonat comercializării dar eliberat de orice constrângere impusă de Stat (cazul Statelor-Unite), al doilea, obsedat de rolul său de serviciu public și în consecință dornic de a se arăta transparent (Franța) și al treilea, aflat încă în tranziție, în căutarea propriei identități (România). Dezbaterile analizate sunt marcate de apartenența la aceste universuri distincte.

2. Al doilea obiectiv al demersului meu a fost să analizez felul în care candidații prezidențiali își adaptează strategiile persuasive constrângerilor generice și instituționale impuse de tradiția fiecărei țări.

Consider că rezultatele analizei de corpus realizată în capitolele II, III și IV din partea a treia ilustrează felul în care organizarea discursivă în general și strategiile persuasive utilizate de candidații prezidențiali în particular sunt modelate de regulile impuse de formatul fiecărei variante de dezbateri analizate. Pe de altă parte fiecare format în parte poartă mărcile unei predeterminări generice și instituționale pe care am încercat să o pun în evidență în această teză.

În concluzie, consider că prin acest demers am reușit să ating obiectivele propuse, evidențiind trei concepții și trei practici diferite ale acestui gen mediatic de televiziune care concentrează, după părerea mea, esența democrației. Consider de asemenea că originalitatea acestei teze nu constă numai în această abordare comparativă asupra specificității generice, instituționale și discursive a celor patru dezbateri ci și în fiecare analiză de corpus, pe care am încercat să o subordonez scopului global urmărit prin această teză.

BIBLIOGRAFIE

- ADAM, J.-M. (1984), « Pour une pragmatique textuelle : l'exemple d'un discours politique giscardien », in *Le discours politique*, C. Kerbrat-Orecchioni/ M. Mouillard (dir.), Lyon, Presses Universitaires de Lyon, pp. 187-212
- ADAM, J.-M. (1997), *Les textes types et prototypes*, Paris, Nathan
- ADAM, J.-M. (2004), « Une approche textuelle de l'argumentation : schéma, séquence, et phrase périodique » in *L'argumentation aujourd'hui*, M. Doury et S. Moirand (coord.), Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, pp.77-102
- ADAM, J.-M., BONHOMME, M. (2005), *L'argumentation publicitaire. Rhétorique de l'éloge et de la persuasion*, 2e éd, Paris, Armand Colin
- AMOSSY, R. (dir.) (1999), *Images de soi dans le discours. La construction de l'ethos*, Lausanne – Paris, Delachaux et Niestlé
- AMOSSY, R (2010), *L'argumentation dans le discours*, 3e ed., Paris, Arman Colin
- ARISTOTE (1922) *Poétique et Rhétorique*, Paris, Librairie Garnier Frères (trad. Émile Ruelle)
- AUTHIER-REVUZ, J. (1984), « Hétérogénéité(s) énonciative(s) », in *Langages*, 73, pp. 98-110
- BAKHTINE, M. (1977) : *Marxisme et philosophie du langage*, Paris, Minuit
- BALABAN, D.C. (2003) *Perspective asupra televiziunii în România*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană
- BALDI, P. et MOESCHLER, J. (1979) «Comment contrôler le discours. Interaction et réfutation dans le débat Giscard-Mitterrand» in *Travaux du centre de recherches sémiologiques*, 35, Genève
- BALLE, F. (2004), *Les médias*, Paris, Presses Universitaires de France
- BECIU, C (200), *Politica discursivă. Practici politice într-o campanie electorală*, Iași, Polirom
- BENVENISTE, E. (1966) *Problèmes de linguistique générale (I)*, Paris , Gallimard
- BERTRAND, C-J (1997), *La déontologie des médias*, Paris, Presses Universitaires de France
- BLANCHE-BENVENISTE, C. (1997), *Approches de la langue parlée en français*, Paris, Orphys
- BOIX, C. (coord.) (2007), *Argumentation, manipulation, persuasion*, Paris, L'Harmattan

- BOUVET, D et MOREL M.-A. (2004), *Le ballet et la musique de la parole : le geste et l'intonation dans le dialogue oral en français*, Paris, Orphys
- BUFFON, B (2002), *La parole persuasive*, Paris, Presses Universitaires de France
- CALBRIS, G. MONTREDON, J (1986), *Des gestes et des mots pour le dire*, Paris, Clé International
- CALBRIS, G. (2003), *L'expression gestuelle de la pensée de l'homme politique*, Paris, CNRS Editions
- CAMERON, M (2002), *Les gestes et les attitudes qui parlent*, Montréal, Les Editions Quebecor
- CHARAUDEAU, P. (1984) « Le discours propagandiste », in *Le français dans le monde*, 182, pp. 100-103
- CHARAUDEAU, P. (1992) : *Grammaire du sens et de l'expression*, Hachette.
- CHARAUDEAU, P. (1997), *Le discours d'information médiatique. La construction du miroir social*, Paris, Nathan.
- CHARAUDEAU, P. MAINGUENEAU, D. (ed.) (2002), *Dictionnaire d'analyse du discours*, Paris, Seuil
- CHARAUDEAU, P., MONTES, R. (2004) *La voix cachée du tiers. Des non-dits du discours*, Paris, L'Harmattan
- CHARAUDEAU, P. (2005 a), *Le discours politique. Les masques du pouvoir*, Paris, Vuibert
- CHARAUDEAU, P. (2005 b), *Les médias et l'information*, Bruxelles, De Boeck
- CHARAUDEAU, P. GHIGLIONE, R. (2005), *Talk Show-ul. Despre libertatea cuvântului ca mit* (trad. O.Pocovnicu, D. Zeca-Buzura), Iași, Col. « Media. Collegium »
- CHENGIALI, E. (2003), « Les stratégies conflictuelles dans le discours politique », in *Dix ans de séminaire de didactique universitaire – Recueil anniversaire d'articles, études et communication*, Craiova, Universitaria
- CHILTON, P. (2004), *Analysing Political Discourse. Theory and Practice*, London, Routledge
- COMAN, M. (2007) *Introducere in sistemul mass-media*, 3e ed., Iași, Col. « Media. Collegium », Polirom
- COSNIER, J., BROSSARD, A (coord.) (1984), *La Communication Non Verbale*, Neuchâtel-Paris, Delachaux et Niestle
- COURTINE, J.-J. (1981), « Analyse du discours politique. Le discours communiste adressé aux chrétiens », in *Langage*, 62

- D'ALMEIDA, F. (2003), *La manipulation*, Paris, Presses Universitaires de France
- DANCIU, M. (2005), *Mass-Media. Modernitate Postmodernitate Globalizare*, Cluj-Napoca, Tribuna
- DÉTRIE, C. (2010), « Apostrophe nominale et dynamique textuelle » in *Actes du XXVe CILPR*, Tübingen, Editions Niemeyer, pp. 387-396
- DOURY, M. MOIRAND, S. (coord.) (2004), *L'argumentation aujourd'hui. Positions théoriques en confrontation*, Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, pp.224-249
- DOURY, M. (1995) « Duel sur la cinq : dialogue ou trilogie » in *Le Trilogie*, C. Kerbrat-Orecchioni, C.Plantin coord., Lyon, Presses Universitaires de Lyon
- DUCROT, O. (1980), *Les mots du discours*, Paris, Minuit
- DUCROT, O. (1984), *Le dire et le dit*, Paris, Minuit
- DUCROT, O. (2004), « Argumentation rhétorique et argumentation linguistique » in *L'argumentation aujourd'hui*, M. Doury et S. Moirand (coord.), Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, pp.17-34
- EEMEREN, F.H. GROOTENDORST, R. (1992) *Argumentation, Communication and Fallacies. A Pragma-Dialectical Perspective*, New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates Publishers
- EGGS, E. (1999) « Ethos aristotélicien, conviction et pragmatique moderne » in *Images de soi dans le discours*, R. Amossy (dir.), Lausanne-Paris, Delachaux et Niestlé, pp.31-59
- EEMEREN, F.H. HOUTLOSSER, P (2004), « Une vue synoptique de l'approche pragma-dialectique » in *L'argumentation aujourd'hui*, M. Doury et S. Moirand (coord.), Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, pp.45-76
- FAIRCLOUGH, N. (1995), *Media Discourse*, London, Edward Arnold
- FLOREA, L.-S. (1999), *Temporalité, modalité et cohésion du discours*, București, Babel
- FLOREA, L.-S. (2006), «Coopération et conflit dans l'interaction médiatique. Un débat politique télévisé : *Seara președinților* », Selected papers from the Xth Biennial Congress of the IADA, Bucuresti, Editura Universitatii din București, pp.296-308.
- FLOREA, L.-S. (2007) « La construction thématique, générique et textuelle de l'événement. Un modèle d'analyse du discours journalistique », in *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Ephemerides*, tome LII, no. 2, p. 3-28
- FLOREA, L.-S. (2009) *La phrase complexe*, Cluj-Napoca, Argonaut-Scriptor

- FLOREA, L.-S. (2010) « Les genres de discours dans les cadres d'une poétique générale. Préliminaires à une étude des genres de la presse écrite » in *Studia Universitatis Babeş- Bolyai Philologia* 1/2010, pp.135-150
- GENETTE, G. (1972) *Figures III*, Paris, Le Seuil
- GOFFMAN, E. (1974) *Les rites d'interaction*, (trad. A. Kihm), Paris, Editions de Minuit
- GOULOMB-GULLY, M. (1999) « Rhétorique télévisuelle et incarnation politique » in *Réseaux. Communication – Technologie – Société*, 94, pp. 195-213
http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/reso_0751-7971_1999_num_17_94_2146
- GRIZE, J.-B. (2004), « Le point de vue de la logique naturelle : démontrer, prouver, argumenter » in *L'argumentation aujourd'hui*, M. Doury et S. Moirand (coord.), Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, pp.35-44
- GUESPIN, L. (1984) « L'Analyse du discours politique en France. Acquis et tendances » in *Le discours politique*, C. Kerbrat-Orecchioni/ M. Mouillard (dir.), Lyon, Presses Universitaires de Lyon, pp.131-164
- HARI POPESCU (2009) « Dezbateră finală Geoană și Băsescu : mica analiză televizuală »
http://www.hotnews.ro/stiri-media_in_campanie-6647073-dezbateră-finală-dintre-geoana-basescu-mica-analiza-televizuala.htm
- KENDON, A. (1996) « Reflections on the Study of Gesture », in *Visual Anthropology*, vol 8, pp.121-131
- KENDON, A (2004) *Gesture: Visible Action as Utterance*, Cambridge University Press
- KERBRAT-ORECCHIONI, C., MOUILLARD, M. (dir.) (1984), *Le discours politique*, Lyon, Presses Universitaires de Lyon
- KERBRAT-ORECCHIONI, C. (1984) « Discours politique et manipulation : du bon usage des contenus implicites » in *Le discours politique*, C. Kerbrat-Orecchioni/ M. Mouillard (dir.), Lyon, Presses Universitaires de Lyon, pp.213-230
- KERBRAT-ORECCHIONI, C. (1986), *L'Implicite*, Paris, Armand Colin.
- KERBRAT-ORECCHIONI, C. et PLANTIN, C. (coord.) (1995), *Le trilogie*, Lyon, Presses Universitaires de Lyon
- KERBRAT-ORECCHIONI, C. (1995), *Les interactions verbales*, I, Paris, A. Colin
 (1998), *Les interactions verbales*, II, Paris, A. Colin.
 (1998), *Les interactions verbales*, III. Paris, A. Colin
- KERBRAT-ORECCHIONI, C. (2005) *Le discours en interaction*, Paris, Armand Colin

- LEE KAID, L. JONES, C.A (2004) « Media and Election in United States America » in *Media and Elections*, B.-P. Lange, D. Ward (coord.), New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates Publishers
- LANGE, B-P et WARD, D (coord.) (2004), *The Media and Elections. A Handbook and Comparative Study*, New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates Publishers
- LORDA MUR, C.-U. (2010), « Interaction et construction de l'éthos (Le débat Royal-Sarkozy à la présidentielle 2007) » in *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Philologia* 1/2010, pp.13-31
- MAINGUENEAU, D. (1987), *Nouvelles tendances en analyse du discours*, Paris, Hachette
- MAINGUENEAU, D. (1991), *L'Analyse du discours. Introduction aux lectures de l'archive*, Paris, Hachette Supérieur
- MAINGUENEAU, D. (1999), « Ethos, scénatographie, incorporation », in R. Amossy (dir.), Lausanne-Paris, Delachaux et Niestlé, pp. 76-100
- MAINGUENEAU, D. (2000), *Analyser les textes de communication*, Paris, Nathan
- MARGA, D. (2003), *Introducere în analiza discursului, cu referire la istorie și sfera publică*, Cluj-Napoca, Ed. Fundației pentru Studii Europene
- MARGA, D. (2003), *Repere în analiza discursului politic*, Cluj-Napoca, Ed. Fundației pentru Studii Europene,
- MĂGUREANU, A. (1984), *La sémantique lexicale*, București, TUB
- MĂGUREANU, A. (2008), *La structure dialogique du discours*, București, Editura Universității din București
- MEYER, M. (1982), *Logique, langage et argumentation*, 2e éd., Paris, Hachette Université
- MICHE, E. (1995), « Les formes de reprise dans un débat parlementaire », in *Cahiers de linguistique française*, 16, pp. 241-265
- MOESCHLER, J., AUCHLIN, A. (2005) : *Introducere în lingvistică contemporană*, (trad. L. Pop) Cluj-Napoca , Editura Echinox
- MOESCHLER, J , REBOUL, A (1999) *Dictionar enciclopedic de pragmatică* (trad. C. Vlad, L. Pop), Cluj-Napoca, Editura Echinox
- MOUCHON, J. (1998), *La politique sous l'influence des médias*, Paris, L'Harmattan
- NEL, N. (1990), *Le débat télévisé*, Paris, Armand Colin
- OLÉRON, P. (1983), *L'argumentation*, Paris, Presses Universitaires de France
- OPREA, A.G. (2010), «Le débat télévisé ou la crise de la politique», in *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Philologia*, 1/2010, pp. 209-227

- PERELMAN, C. OLBRECHTS-TYTECA, L. (2000), *Traité de l'argumentation. La Nouvelle Rhétorique*, 5e éd., Bruxelles, Editions de L'Université de Bruxelles
- PLANTIN, C. (1995), « Fonctions du tiers dans l'interaction argumentative », in *Le Trilogue*, C. Kerbrat-Orecchioni, C.Plantin coord., Lyon, Presses Universitaires de Lyon, pp.108-133
- PLANTIN, C. (1996 a), *L'argumentation*, Paris, Seuil
- PLANTIN, C. (1996 b), « Le trilogue argumentatif. Présentation de modèle, analyse de cas » in *Langue française*, n.112, pp. 9-30 http://0023-8368_1996_num_112_1_5358
- PLANTIN, C. (2004), « Situation des études d'argumentation : de délégitimations en réinventions » in *L'argumentation aujourd'hui*, M. Doury et S. Moirand (coord.), Paris, Presses Sorbonne Nouvelle, pp.159-180
- REBOUL, O. (1984), *La rhétorique*, Paris, Presses Universitaires de France
- ROȘCA, L. (2000), *Formarea identității profesionale a jurnaliștilor*, Iași, Col. « Collegium. Media », Polirom
- ROȘCA, L. (2006), *Mecanisme ale propagandei in discursul de informare. Presa românească în perioada 1985-1995*, Iași, Col. « Media. Studii și eseuri »
- ROȘCA, V (2007), *Mediatizarea discursului electoral si imaginea publică a candidaților*, Iași, Ed. Institutului European
- ROULET, E. et alii. (1989) *L'articulation du discours en français contemporain*, Berne-New-York, Peter-Lang
- ROVENȚA-FRUMUȘANI, D. (2004) : *Analiza discursului*, București, Ed. Tritonic
- SACKS H., SCHEGLOFF E., JEFFERSON G. (1974), « A simplest systematics for the organizations of turn-taking in conversation » in *Language* 50, 4, pp. 696-735
- SCHERER, K.R. (1984) « Les fonctions des Signes non Verbaux dans la Conversation », in *La communication non verbale*, J. Cosnier et A. Brossard (coord.), Neuchâtel – Paris, Delachaux et Niestlé
- SIMONET R. et J. (2004), *Savoir argumenter. Du dialogue au débat*, 3e ed., Paris, Editions d'Organisation
- SOULAGES, J-C (1999), *Les mises en scène visuelles de l'information. Étude comparée France, Espagne, États-Unis*, Paris, Nathan
- TRAVERSO, V (1995) « Gestion des échanges dans la conversation à trois participants », in *Le Trilogue*, C. Kerbrat-Orecchioni, C.Plantin coord., Lyon, Presses Universitaires de Lyon, pp.29-53
- TRAVERSO, V. (2007) *Analyse des conversations*, Paris, Armand Colin

- VEDINAȘ, T (2006) *Dominația televiziunii*, Cluj-Napoca, Grinta
- VÉRON, É. (1984), « Le séjour et ses doubles: architectures du petit écran » in *Temps Libre*, 11, Paris, pp.67-78
- WINDISH, U. (1987), *Le K.-O.verbal. La communication conflictuelle*, Lausanne, L'Age de l'Homme.
- WOODS, J. WALTON, D. (1982), *Argument : the Logic of the Fallacies*, Toronto, McGraw-Hill Ryerson Limited
- VION, R. (2000), *La Communication verbale. Analyse des interactions*, Paris, Hachette Supérieur
- ZAMOURI, S. (1995), « La formation des coalitions dans les conversations triadiques » in *Le Trilogue*, C. Kerbrat-Orecchioni, C.Plantin (coord.), Lyon, Presses Universitaires de Lyon, pp.54-79
- ZECA-BUZURA, D. (2005), *Jurnalismul de televiziune*, Iași, Polirom